

УДК: 332.145

О.Г. Сокіл, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь, Україна
e-mail: sokil.oleg@ukr.net

ПОКАЗНИКИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, сталий розвиток, індикатор, соціальний капітал, природний капітал.

При достатньому поширенню тренду сталого розвитку у світі і в Україні існує велика кількість методологічних рекомендацій розрахунку та визначення рівня сталого розвитку. Тренд сталого розвитку набирає дедалі більше обертів не тільки у світі, але й в Україні з продукуванням численних методологічних рекомендацій розрахунку та визначення рівня сталого розвитку.

Різні вчені та дослідники за власним баченням встановлюють (пропонують) низку чинників та критеріїв визначення рівня сталого розвитку регіону чи країни. Відсутність єдиної універсальної методики визначення рівня сталого розвитку для використання на рівні підприємства, групи підприємств одного регіону чи галузі в цілому обумовлює актуальність цієї теми.

Найкращим прикладом дієвих методичних рекомендацій з визначення національного набору (національної добірки) показників є «Довкілля та сталий розвиток» (Environment and Sustainable Development Indicators ESDI) Канадської організації «Національний круглий стіл довкілля і економіка» (НКСДЕ), які є загальноприйнятими, надійними й легко розраховуються для відстеження впливу поточної економічної діяльності на ключові види природного, людського й соціального капіталу. Їх мета полягає в тому, щоб допомогти директивним органам визначити здатність майбутніх поколінь підтримувати продуктивну економіку та здоров'я екосистем, від яких залежить добробут. Призначення Ініціативи «Довкілля та сталий розвиток» полягає в утворенні та реалізації потенціалу для прийняття управлінських рішень щодо управління та забезпечення сталого розвитку, зосереджуючи увагу на розумінні зв'язку між економічною діяльністю та довгостроковими наслідками для умов навколишнього середовища, суспільства та сталості якості життя майбутніх поколінь [4].

ESDI налічує 40 національних індикаторів і рахунків «загального капіталу держави», які забезпечують повний облік капіталовкладень, які можна структурувати як:

- соціальний капітал: «відносини, мережі й норми, які сприяють колективним діям» [5, с. 13], включаючи формальні і неформальні інституційні механізми (наприклад, соціальну згуртованість);
- людський капітал: «Знання, навички, компетенції та інші атрибути, що уособлюють індивідуумів, які сприяють створенню особистого, соціального і економічного благополуччя» [5, с. 44].
- природний капітал: запаси активів, що створюються навколишнім середовищем, включаючи запаси природних ресурсів (поновлювані і непоновлювані), землі і екосистеми, включаючи біологічне різноманіття, яке вони містять, і надані ними послуги.
- виробничий капітал: виготовлені товари, які з часом приносять вигоду їх власникам, допомагаючи виробляти інші товари і послуги, включаючи обладнання, будівлі та іншу інфраструктуру, а також промислові товари, що використовуються у виробництві товарів і послуг.

Існує ряд науково обґрунтованих методик, щодо забезпечення та визначення сталого розвитку регіону та еколого-соціальної звітності. Ми розглянемо основні з цих прикладів, щоб визначити потенціал для розробки уніфікованої національної системи вимірювання сталого розвитку України, регіонів та підприємств.

Група науковців на чолі із М.З. Згуровским визначають сталий розвиток в національному масштабі для України із залученням 4 категорії політики (15 індикаторів) для індексу економічного виміру, 3 категорії політики (13 індикаторів) для індексу екологічного виміру, 4 категорії політики (17 індикаторів) для індексу соціального виміру. В сукупності дані індексу формують глобальну модель розрахунку рівня сталого розвитку України. [6, с. 11]. Дані показники сталого розвитку можна застосувати для країни в цілому, так і для регіонів.

Дж. Ламбертон запропонував показники сталості, які є одним конкретним типом екологічних показників, що вимірюють відхилення між фактичним станом (продуктивністю або ефективністю) і стійким станом. Розривом між фактичним станом і стійкістю є міра нестійкості [3, с. 585].

Розроблення систем обліку сталого розвитку регіональними та муніципальними адміністраціями Канади й інших країн за принципом індикатора справжнього прогресу (GPI) є визначною подією в галузі обліку й звітності сталого розвитку. Система вимірювання сталості (GPI) була розроблена для Західної економічної диверсифікації (ЗЕД), як прототип системи сталого розвитку та обліку [2].

М. Анельскі застосував систему обліку сталості (GPI) на суспільному рівні для вимірювання сталості муніципальних районів, розрахунку бізнес-версії системи GPI для корпорацій і підприємств, які зацікавлені в досягненні сталого розвитку [1].

Система обліку GPI використовує традиційну структуру обліку загального капіталу: людського, соціального, природного й виробничого. Метрики GPI відстежують тенденції в запасах, потоках і монетизованих показниках (з використанням підходу повної калькуляції витрат) всіх капітальних ресурсів і зобов'язань. Інтегрованість індикаторів капіталу GPI досягається збалансованим поєднанням економічних, соціальних, медико-санітарних й екологічних детермінантів добробуту у спрямуванні до суспільного прогресу й економіки з гармонізацією відносин із навколишнім середовищем.

Система обліку GPI використовує традиційну систему фінансового обліку:

- звіт про фінансовий стан (баланс) GPI – демонструє вартість людського, соціального, природного, виробничого й економічного капіталу, зобов'язань.
- звіт про сукупний дохід GPI – репрезентує чистий вплив на ВВП економіки на основі аналізу сукупних витрат і неврахованих прибутків, пов'язаних із використанням або споживанням людського, соціального, природного й виробничого капіталу в процесі господарської діяльності.
- нефінансові аналітичні звіти GPI – докладні звіти про безпосередню діяльність людини (охорона здоров'я, освіта, використання часу тощо), соціального оточення (наприклад, соціальна згуртованість, суспільна справедливість), природних компонентів (ліси, повітря, вода) та виробничого процесу (наприклад, державна й приватна інфраструктура).
- Індикатори справжнього прогресу – показники стійкості й якості життя, отримані з кожного облікового звіту GPI, що містять 51 показник сталого розвитку, свідчать про ефективність капіталовкладень для прийняття управлінських рішень. Метрики можна уніфікувати до загальної системи оцінки балів, потім агрегувати для створення складових індексів (наприклад, індекс соціальної стійкості або індекс економічної стійкості) із використанням різних схем оцінки показників для створення інтегрального індексу, що відображає якість життєвих цінностей і пріоритетів спільноти. Показники кожної з основних складових сталого розвитку також можна порівнювати, зіставляти й повністю інтегрувати, щоб визначити реальний стан сталого розвитку [1, с. 21].

Унікальність та цінність системи обліку сталого розвитку в рамках GPI полягає у наданні релевантної інформації для стратегічного бізнес-планування, вимірювання ефективності та залучення суспільства до інформаційного діалогу про якість життя й сталий розвиток як на національному рівні, так і в регіональному, суспільному й корпоративному рівні.

Основною перевагою системи обліку сталого розвитку GPI є можливість застосування звичайних облікових інструментів та методів: реєстрів (рахунків), звіту про фінансовий стан

та звіту про прибутки й збитки – для вимірювання та формування звітності соціо-еколого-економічного розвитку. Облік сталого розвитку є фактично субдоменом трьох напрямів стійкості: економіка, суспільство й навколишнє середовище. Вони містять докладні кількісні, якісні й грошові дані (сукупні витрати/доходи), які можуть бути згруповані в системні показники. Звіт про власний капітал GPI є прикладним інструментом для прийняття рішень при плануванні і складанні бюджету. Звіт про прибутки й збитки GPI забезпечує повний облік витрат в політиці економічного розвитку шляхом урахування соціальних й екологічних витрат. Унаочнення показників сталого розвитку на діаграмах «зірка GPI» надає унікальний візуальний портрет «балансу сталого розвитку». Крім того, показники можуть бути легко зіставлені з показниками тенденцій і аналізу кореляцій між показниками або змінними сталого розвитку.

Водночас із успішним застосуванням система обліку сталого розвитку GPI може успішно застосовуватись як для вимірювання сталого розвитку на локальному (мікро) рівні, так і на національному рівні. Але ця система ще не була повністю протестована в масштабі локального рівня.

Список використаних джерел

1. Anielski, M, B. Campbell, and L. Duguay. 2000. Yukon Sustainable Progress Indicators: Framework, Indicators and Implementation Approach. The Pembina Institute for Appropriate Development, March 2000.
2. Genuine Progress Indicator. Shifting public policy to achieve a sustainable economy, a healthy environment and a just society [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rprogress.org/sustainability_indicators/genuine_progress_indicator.htm. (Дата звернення: 10.04.2017р.)
3. Lamberton G. Accounting for sustainable development – a case study of city farm / G. Lamberton // Critical Perspectives on Accounting. – 2000 – vol. 11. – p. 583-605.
4. National Round Table on the Environment and the Economy. Canada. «Reflections of Past Leaders of the NRTEE». Scribd.com. Library and Archives of Canada. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.scribd.com/document/132453802/Reflections-NRTEE#.UVHNPmCdMHI.twitter> (Дата звернення: 4.04.2017р.).
5. The Well-Being of Nations: The Role of Human and Social Capital. OECD, 2001. 121. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/site/worldforum/33703702.pdf> (Дата звернення 10.11.2017р.).
6. Згуровский, М. З. Сталий розвиток у глобальному і регіональному вимірах: аналіз за даними 2005 р. [Текст] / М. З. Згуровский. – К. : НТУУ «КПІ», ВПІ ВПК «Політехніка», 2006. – 84 с.